

JOURNAL OF RESEARCH
IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
e-ISSN:2458-9624

Cilt: 10 Sayı: 1 Sayfa Aralığı: 156-176 e-ISSN: 2458-9624 DOI: 10.51725/etad.1310533

REVIEW

Open Access

DERLEME

Açık Erişim

Türkiye ve Kazakistan'da Ortaokul Tarih ve Sosyal Bilgiler Programının Konu Dağılımı

Comparing the Delivery of History and Social Studies Subjects in Middle Schools of Türkiye and Kazakhstan

Aigerim Kabysheva

ÖZ

Eğitim, her ülkenin öncelik verdiği ve önem verdiği alanlardan biridir. Bilinmektedir ki bir ülkenin en değerli sermayesi eğitilmiş, kapsamlı bir şekilde gelişmiş, rekabet becerileri ile donatılmış öğrenciler ve gençlerdir. Bu neslin temsilcilerini oluşturmak için devlet, Maarif Kanununu, eğitimin geliştirilmesi ve yenilenmesine yönelik uzun vadeli ve kısa vadeli stratejik programları belirler. Onlara göre her eğitim düzeyi için eğitim programları hazırlanır. Herhangi bir ülkenin müfredatı, eğitim politikasına, ulusal kimliğine, coğrafi konumuna, devlet yapısına, etnik yapısına, zihniyetine, manevi ve maddi kültürüne vb. bağlıdır. Ayrıca kendi özellikleri dikkate alınarak yapılır. Bu nedenle bilgi ve becerileri kazandırmak için ders programları önemlidir. Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Kazakistan'daki orta okullardaki Tarih dersi programlarını incelemek ve karşılaştırmalı analizini yapmaktır. Bu makale, iki ülkenin tarih dersi eğitim programlarının yapısı, amaçları ve içeriğiyle sınırlıdır. Makale karşılaştırmalı eğitim araştırması olup nitel araştırma modellerinden durum çalışması modeliyle desenlenmiştir. Makale tanımlayıcı betimsel bir analiz çalışmasıdır. Çalışmada tarih dersi programlarında hangi amaçlara ve konulara yer verildiği incelenmiştir. Kazakistan ortaokul ve lise programlarında tarih dersinin ayrı bir ders olarak yer aldığı ancak Türkiye'de 4-7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi içerisinde tarih konularına yer verildiği, 8. sınıfta ise "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersinin yer aldığı ve 9-12 sınıflarda ise tarih dersinin ayrı bir ders olarak programda yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Education is one of the areas that every country prioritizes and attaches importance to. It is known that the most valuable capital of a country is educated and comprehensively developed students and young people who have mastered their competitive skills. To foster representatives of this generation, the state establishes the Law on Education and implements long-term and short-term strategic programs for the development and renewal of education. Based on these initiatives, training programs are prepared for each level of education. The curriculum of any country depends on its educational policy, national identity, geographical location, state structure, ethnicity, mentality, spiritual and material culture, and other factors. It is also tailored to suit its unique characteristics. Therefore, curricula play a vital role in acquiring knowledge and skills. The aim of this research is to examine and make a comparative analysis of the history lesson programs in secondary schools in Türkiye and Kazakhstan. This article focuses on the structure, aims, and content of the history course education programs in the two countries. It follows a comparative education research approach and employs the case study model, which is one of the qualitative research models. The article presents a descriptive analysis study. It examines the objectives and subjects covered in the history lesson programs. In Kazakhstan, the history course is included as a separate subject in secondary and high school programs, whereas in Turkey, it is integrated into the social studies course for grades 4-7. Additionally, "Atatürk's Principles and Revolution History" course is included in the 8th grade, and history is taught as a separate course for grades 9-12.

Yazar Bilgileri

Aigerim Kabysheva

Tarih Öğretmeni, Kazak Milli
Koreografi Akademisi Okul-
Koleji, Astana, Kazakistan
kabysheva.a.b@gmail.com

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Tarih Dersi
Sosyal Bilgiler
Tarih öğretimi
Eğitim programı
Ders kitapları

Keywords

History Lesson
Social Studies
History teaching
Educational program
Textbooks

Makale Geçmişi

Geliş: 06/06/2023
Düzeltilme: 16/06/2023
Kabul: 17/06/2023

Atıf için: Kabysheva, A.(2023). Türkiye ve Kazakistan'da ortaokul tarih ve sosyal bilgiler programının konu dağılımı. *JRES*, 10(1), 156-175. <https://doi.org/10.51725/etad.1310533>

Etik Bildirim: Bu makalenin çalışma verileri ders programlarını kapsadığı için etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Giriş

Eğitim sistemi, bir toplumun sosyal ve ekonomik durumunu gösterir ve sosyal ve ekonomik kalkınmasında öncü bir rol oynar. Bir eğitim sisteminin temel hedefi toplumunun bilgi ve bilim düzeyini her bakımdan yükseltmektir. Bunun için çeşitli teorik ve pratik bilimsel programları ve metotları uygular. Bir başka ifadeyle bilgi ve bilim toplumu olmak sistematik açıdan eğitim programı konusudur (Ereş,2005).

Program (müfredat) konunun, öğretmenin metodolojisinin, eğitimin bilimsel öneminin, manevi yönünün, teorik içeriğinin, değerini tanımlayan ve belirleyen temel belgedir (Tölebekova, 2021). Program, bilimsel gelişmelere göre eğitim materyallerinin yapısal gelişimini gösterir. Eğitim sürecinin etkililiği ve başarısı, eğitim programının öğrenciler tarafından eksiksiz ve verimli bir şekilde öğrenilmesi ile mümkündür.

Türkiye'deki okullarda Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından geliştirilen öğretim programları uygulanmaktadır. Bu programlar Türkiye'nin bütün okullarında aynı şekilde uygulanmaktadır. Bu öğretim programları her bir ders ve o dersin her bir sınıftaki programları için ayrı-ayrı yapılmaktadır. Programlarda devletin eğitim ile ilgili temel felsefesi Türk eğitiminin genel amaçları doğrultusunda her bir dersin genel amaçları verilir. Sonrasında o dersin nasıl uygulanacaklarına ilişkin açıklamalar verilir. Sonrasında programda ünite ve öğrenme alanları oluşturularak her bir öğrenme alanları için amaçlar ve konular oluşturulur. Bunun dışında okullarda öğretmenler bu programa bağlı kalarak yıllık ünite ve günlük ders planları yaparlar (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Kazakistan'daki eğitim programları, devletin zorunlu eğitim standartlarının gereklerine uygun olarak oluşturulur ve belirli bir eğitim konu alanına yöneliktir. Örnek içerik ve yönergeler (görevler) açısından model ve çalışma programlarıdır. Model programlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanır ve uygulanır (Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanı'nun Emri, 2022). Genel Eğitim Programları, bir bireyin genel kültürünü oluşturma, bireyi toplumdaki yaşama uyarlama, bir mesleği, uzmanlığı bilinçli olarak seçmek ve ustalaşmak için temel oluşturma görevlerini çözme amaçlamaktadır (Tölebekova, 2021).

Öğretmenler bu standartlara uymak koşuluyla seçmeli derslerin programlarını yapabilmektedir. Seçmeli ders programları, model eğitim programları temelinde geliştirilir ve okulun metodoloji kurulu tarafından tartışılır ve onaylanır. İş eğitim programlarının model eğitim programından farklılıkları, okulun durumuna göre geliştirilir ve onaylanır. Ulusal-bölgesel bir bileşene sahip olarak, eğitim süreci için gerekli bilgilendirici, metodolojik, teknik ve görsel donanımı ve çalışma programı öğrencilerin eğitim düzeyine göre tasarlar (Tölebekova, 2021). Kazakistan eğitim programlarının işlevleri kısaca özetle şu şekilde sıralanabilir:

1. Amaçlarla ilgili güncellenmiş eğitim programının yapısının tanıtmak,
2. Eğitim materyallerinin, içeriğin ve hedeflerin karmaşıklığını ortadan kaldırmak,
3. Konuyla ilgili güncellenmiş eğitim programına karşılık gelen pedagojik yöntemleri anlama ve kullanma becerisini geliştirmek,
4. Konuyla ilgili güncellenen eğitim programının öğretim hedeflerine ulaşabilmesi için ölçüt değerlendirme sistemini anlama ve kullanma becerisini kazandırmak,

5. Öğretmenlerde, orta öğretimin içeriğinin güncellenmesi bağlamında programın uygulanmasıyla ilgili gerekli becerileri oluşturmak,
6. Güncellenmiş eğitim programı, ilgili ileri eğitim teknolojilerin öğrenilmesini sağlamak (Bakberdyeva, 2017).

Problem Durumu

Türkiye’de 2012 yılında eğitimde büyük bir yapısal dönüşüm reformu başlatılmıştır. Bu çerçevede tarih ve sosyal alanlardaki ders cetvellerinde bulunan saatler değişmiştir. Tarih öğretiminde yeni program hazırlama çabaları çerçevesinde son on yılda iki defa köklü program değişiklikleri gerçekleşmiştir. Aynı şekilde Sosyal Bilimler alanlarında programlar her yıl güncellenmiştir. Şu anda geçerli olan program MEB Talim ve Terbiye Kurumu Başkanlığı sayfasında bulunmaktadır. Bu programlara bakıldığında Sosyal Bilgiler programının ilkokuldaki hayat bilgisi derslerinin devamı ve tamamlayıcısı olduğu tespit edilmektedir. Tarih dersi ilkokulda yoktur. Sosyal bilgiler dersi 4.sınıfta başlamaktadır. Ortaokulda 7.sınıfa kadar tarih konuları sosyal bilgiler dersinin içinde ünite programı olarak bulunmaktadır. Ortaokul 8. sınıfta “T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” dersi olarak öğrenciler karşılaşmaktadır. Lisede 9,10 ve 11,12. sınıflarda tarih dersleri bulunmaktadır. 12.sınıf tarih dersi 8. sınıf tarih dersinin gelişmiş hâlidir. Ayrıca lisede “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” adıyla ders ile “Türk Kültürü ve Tarihi” adıyla başka bir ders olarak bulunmaktadır. 2022-2023 eğitim öğretim yılında ders cetvellerinde bu derslerden “Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi” ile “Türk Kültürü ve Medeniyeti” dersi, “Ortak Türk Tarihi”, “İslam Bilim Tarihi”, “İslam Kültürü ve Medeniyeti” adlı bu dersler yanı sıra seçmeli ders olarak bulunmaktadır (MEB, 2021).

Eğitimin güncellenmesi, eğitim programının yapısının ve içeriğinin, öğretim ve eğitim yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerekir. Güncellenmiş programın ulusal ve evrensel insani değerleri özümsemiş, herhangi bir yaşam koşulunda işlevsel okuryazarlık ve rekabet gücü gösterebilen bir kişinin uyumlu oluşumuna ve entelektüel gelişimine elverişli bir eğitim ortamının oluşturulmasını sağlar. Belirlenen bu amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi, rekabetçi bir neslin yetiştirilmesi için öncelikle nitelikli uzmanların yetiştirilmesi gerekmektedir. Okul bir öğrenme ortamıdır ve kalbi öğretmendir. Meraklı bir öğretmenin bir özelliği, dersi dönüştürme ve bir kişinin kalbine giden yolu bulma yeteneğidir. Hızla değişen bir toplumda güncellenmiş eğitim içeriğine sahip bir öğretmen, ruhsal olarak gelişmiş, tüm pedagojik araçlarda ustalaşmış, sürekli kendini geliştirmeye çabalayan yaratıcı bir kişidir. Güncellenmiş eğitim içeriğine sahip bir öğretmen, başarıyı getirir ve gelişimin yolunu açar. Piyasa koşullarında bir öğretmen için gerekenler şunlardır: rekabet gücü, yüksek eğitim kalitesi, mesleki beceri, metodik çalışma becerisi. Yukarıdakileri özetlemek gerekirse, yenilenmiş öğretmen, yüksek düzeyde manevi ve ahlaki karaktere sahip, yurttaşlık bilinçli, kendini gerçekleştirme, metod, bilimsel araştırma, öğretim yöntemleri, sosyal kişilik, iletişimsel, inovasyon ve başka bir çok yetenekler için kendini çaba gösteren bir kişidir, sorumluluk sahibi, aktif, yetkin, yaratıcı kişidir (Aitcanova, 2018).

Türkiye’de ve Kazakistan’daki tarih programlarının benzerlik ve farklılıklarını programların konu dağılımları ve kavramsal dağılımları nasıl olduğu, ne oranda benzerlikleri olduğu, farklılıklarının hangi konularda olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Programların karşılaştırmalı bir şekilde analitik bakımdan incelenmesi ile problem durum tespiti ve çözüm önerileri geliştirilecektir.

Bu çalışmada problemin en kapsamlı ifadesi Türkiye ve Kazakistan’daki tarih dersi eğitim programlarının pratik etkinliğini belirleyerek, onun eğitim kalitesinin iyileştirilmesi ve vatanseverlik eğitimi üzerindeki etkilerinin tanımlanması olarak belirlenmiştir. Yani, tarih dersi eğitim programları gerçekten sorumluluklarını yerine getirebilir mi, öğrencilerin yaşamları için gerekli bilgi ve becerilerin disiplin bağlamı aracılığıyla oluşup oluşmayacağı, güncellenmiş eğitimin yapısının modern

toplum için gerekli olan neslin temsilcilerinin eğitimine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı gibi sorulara cevap bulmak amacındadır.

Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Kazakistan'daki ortaokulların tarih ve sosyal bilgiler dersi programlarının kazanımlarını, içeriklerini ve işlenişini / uygulamalarını incelemek ve karşılaştırmalı olarak programların benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymaktır. Bu temel amaç çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır:

- 1.Tarih dersi programlarında hangi konular, ne sıklıkta yer almaktadır?
- 2.Tarih ders programlarında öğrenme alanlarıyla (ünite) ilgili hangi becerilerilerin oluşturulması amaçlanmaktadır?
3. Programda kazanımların sayısı ne kadardır?
- 4.İki ülkenin tarih dersi programının kazanımlar ve içerik açısından hangi benzerlik ve farklılıkları vardır?

Yöntem

Bu makale, Türkiye ve Kazakistan'ın tarih dersi eğitim programlarının yapısı ve içeriğiyle sınırlıdır. Makale karşılaştırmalı eğitim araştırması olup nitel araştırma modellerinden durum çalışması modeliyle desenlenmiştir. Makale tanımlayıcı betimsel bir analiz çalışmasıdır. Programlarda hangi konulara öncelik verildiği, amacı, öğrencilerden ne beklediği, program içeriğindeki konuların yönü, her sınıf bölümünün kronolojisi, tarihsel olayların genel tasnifi karşılaştırılarak, farklılıklar ve benzerlikler analiz edilmiş, bulgular tablolar hâlinde sunulmuştur. Veriler doküman analizi elde edilmiştir. Konu ile ilgili Türkiye'de ve Kazakistan'da ilgili veri tabanlarında kütüphanelerde, arşivlerde literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra eğitim programlarının bir incelemesi yapılmış, benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonrasında ise araştırma sonuçlarına göre değerlendirme ve önerilerilere yer verilmiştir.

Etik Bildirim

Bu makalenin çalışma verileri ders programlarını kapsadığı için etik kurul kararı gerektirmemektedir.

Bulgular

Gelişmiş olan ülkelerin politika ve stratejilerinde eğitim alanına devlet programlarının öncelikleri arasında yer verilmiştir. Eğitim sektörü ve yerleşik sistemleri, ülkenin her yönden kalkınmasına, ilerlemesine, gelişmiş ülkeler kategorisinde yer almasına, yüksek gayri safi yurt içi hasılaya, halkın sosyal durumunun iyi olmasına ve diğer alanlara doğrudan etki etmektedir. Bilindiği gibi, eğitilmiş, rekabetçi, hızlı değişen bir küresel alan, iyi bir yaşam ve gelişmişlik için gerekli temel becerilere hâkim, alanında uzmanlık yolunda atılan ilk adımlar ile doğrudan ilişkilidir. Bunların hepsinin gerçekleşmesi için eğitim kurumlarının -okulların- buna göre yapılanması gerekir. Bu nedenle, her ülke ilkökul, ortaokul, lise ve genel eğitim kurumlarının programını kapsamlı, sistematize edilmiş, en iyi uygulamalara dayalı, karşılıklı tartışılarak ortak bir kararla onaylanan bir yapıda ve içerikte, kendi amaç ve hedeflerine göre hazırlar. Çünkü eğitim programları, ders kitapları ve öğrencilerin

edindiği bilgilerin içeriğini ve beklenen sonucu doğrudan etkiler. Yüksek kalitede bir eğitim programı, bilgi, gerekli beceriler, değerler ve işlevsel okuryazarlığı kazanmış kişilerin eğitilmesini amaçlar.

Kazakistan'daki eğitim programlarının temel amacı, eğitim içeriğini güncellemek, bir ölçme ve değerlendirme sistemi getirmek, öğretim yöntemlerini ve araçları kullanma oranını verimliliğini artırmaktır. Öğrencilerden beklenen öğrenme çıktılarını değerlendirmek, eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Modernleştirilmiş orta öğretimin sisteminin belirlenmesi için öğrencilerin eğitimsel başarılarının ölçme ve değerlendirme sistemi ile belirlenmesi söz konusudur. Ölçme ve değerlendirme sistemi, biçimlendirici, özetleyici bir değerlendirme olarak eski geleneksel değerlendirmeden farklıdır. Biçimlendirici (formatif) değerlendirme, öğrencilerin yeni materyal öğrenme sürecinde görevi ne kadar iyi tamamladıklarını ve öğrenme hedeflerine ulaştıklarını anlamalarını sağlayan bir değerlendirmedir. Özet (summativ) değerlendirme, akademik dönem sonunda eğitim programının bölümlerini tamamladıktan sonra öğrencilerin edindikleri bilgi ve geliştirdikleri becerilerin düzeyini belirleyen bir değerlendirmedir. Ölçme ve değerlendirme, öğretmenler, öğrenciler ve veliler için gereklidir:

Çünkü öğretmen için, kaliteli sonuçlara götüren kriterleri formüle etmek, eylemlerini ve gelecek için planlarını ayırt edebilecek bilgileri elde etmek, vb. öğrenciler için, başarıya götüren değerlendirme kriterlerini anlamak, kendini ve başkalarını değerlendirerek geri bildirim almak, eleştirel düşünme, özgür konuşma, bilgisini gösterme vb., veliler için ise çocuğun çalışmalarındaki başarısını takip etmek, çalışmalarını desteklemek için yönlendirmeler yapmak fırsatını verir (Nazarbayev Entelektüel Okulları [NEO], 2012).

Kazakistan'daki yeni programlarının gerçekleştirilmesi için öğretmenlere yedi modül aracılığıyla modern öğretim yöntemleri sunulmuştur:

1. Eğitim ve öğrenmeye yeni yaklaşımlar,
2. Eleştirel düşünmeyi öğretmek,
3. Eğitim için değerlendirme ve öğrenmenin değerlendirilmesi,
4. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde kullanımı,
5. Üstün yetenekli çocukların eğitimi,
6. Öğrencilerin yaş özelliklerine göre eğitim ve öğretim,
7. Eğitimde yönetim ve liderlik(Nazarbayev Entelektüel Okulları [NEO], 2012).

Kazakistan'daki eğitim sistemlerinde yeni program ile yeni bir yaklaşım şekillenmekte ve eğitim seviyesi yükseltilmesi hedeflenmektedir. Modern eğitim sisteminde yeni teknolojilerin getirilmesi her geçen gün temel gereksinim hâline gelmekte ve yeni yöntemlerin geliştirilmesi artmaktadır. Öğretmenlerin becerisi ne kadar yüksek olursa olsun, eğer öğretmen öğrencinin etkinliğini harekete geçiremezse, aktarılan bilgi beklenen sonuçları vermeyecektir.

Bütün gelişmiş ülkelerin kendilerine özgü yüksek kalitede eğitim sistemleri vardır. Gelişmiş ülkelerin eğitim sisteminde şu eğilimler gözlenmektedir:

- Eğitim felsefesi ve metodolojisinin yenilenmesi,
- Eğitim içeriği oluşturma yöntemlerindeki değişiklikler,
- Eğitim sisteminde gelişmiş modellerin oluşturulması,
- Eğitim yönetiminin etkili yollarının değerlendirilmesi,
- Yeni eğitim teknolojilerinin tanıtılması,
- Öğrencilerin bilişsel aktivitelerini ve bağımsız düşüncelerini sağlayan gelişimsel, yapıcı bir eğitim modeline geçiş,
- Derin ve aktif profesyonel rehberliğin erken başlatılması,

- Nesiller için iyi yurttaş,yurtsever, manevi ve ahlaki, çok kültürlü, sağlık ve çevre eğitiminin etkisinin güçlendirilmesi,
- Öğrencilerin sosyalleşmesinde eğitim kurumlarının rolünün artırılması.

Bu öncelikler dünya eğitim sistemine göre ileri, zeki nesilleri yetiştirmenin ön şartlarını oluşturmaktadır.

Kazakistan'daki ortaöğretim okulları için bütün okullardaki eğitim standartlarının Nazarbayev Entelektüel Okulları düzeyine yükseltilmesine yönelik çalışmalar adım adım yürütülmektedir. Lise mezunları Kazakça, Rusça ve İngilizce dillerine hâkim olmalıdır. Öğrenme çıktıları, eleştirel düşünme, kendi kendine araştırma ve derinlemesine bilgi analizi becerilerini içermelidir. Mevcut devlet programlarında, Nazarbayev Entelektüel Okullarının en iyi eğitim uygulamalarının içinden seçilmiş en iyi örnekler, ülkenin tüm eğitim kurumlarına entegre edilmektedir (Bakberdyeva, 2017).

Bu uzun vadeli ve kısa vadeli amaç ve hedeflere ulaşmak, eğitim ve öğretim bakanlıkları tarafından geliştirilen eğitim programları ile başlar. Aşağıda, Türkiye ve Kazakistan'daki orta öğretim okullarının tarih ve sosyal bilgiler ders programının bir karşılaştırmasını bulunmaktadır.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) Ankara 2018

İçindekiler

- Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programları
- Öğretim programlarının amaçları
- Öğretim programlarının perspektifi
- Değerlerimiz
- Yetkinlikler
- Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme yaklaşımı
- Bireysel gelişim ve öğretim programları
- Sonuç
- Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nın özel amaçları
- Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nda temel beceriler
- Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nda değerler eğitimi
- Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar
- Sosyal bilgiler dersi öğretim programı'nın yapısı
- Sosyal bilgiler dersi 4, 5, 6 ve 7. sınıflar ders kitabı forma sayıları ve ebatları

Öğrenme Alanları

Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili bilgi, beceri ve değerlerin bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi organize eden disiplinler arası bir yapıdır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı aşağıda sıralanan 7 öğrenme alanı çerçevesinde yapılandırılmıştır.

Öğretim programının içeriği burada sıralanan öğrenme alanlarına göre düzenlenmiştir. Ders kitabı yazarları, ünitelerin çerçevesini bu öğrenme alanlarına göre düzenlemeli ancak öğrenme alanlarının kapsam ve içeriğine uygun olarak her bir sınıf düzeyindeki ünitelere farklı bir ad verilmiştir.

A)Türkiye Sosyal Bilgiler ve Tarih Programları Cetvelleri:

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri

SINIFLAR	4. SINIF		5. SINIF		6. SINIF		7. SINIF	
	Kazanım	Ders Saati	Kazanım	Ders Saati	Kazanım	Ders Saati	Kazanım	Ders Saati
Birey ve Toplum	5	12	4	14	5	12	4	12
Kültür ve Miras	4	14	5	18	5	22	5	30
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	6	20	5	18	4	14	4	15
Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	16	5	14	4	12	4	12
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	5	18	6	18	6	18	6	15
Etkin Vatandaşlık	4	14	4	12	6	16	4	12
Küresel Bağlantılar	4	14	4	14	4	14	4	12
TOPLAM	33	108	33	108	34	108	31	108

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 8. Sınıf) Ankara 2018

Bu dersin müfredatının girişindeki içindekiler kısmı Sosyal Bilgiler dersindeki gibidir, sadece dersin müfredatının konu dağılımı farklıdır.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı yedi üniteden oluşmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nda, üniteler içerisinde kazanımlar ve ilgili açıklamalar yer almaktadır. Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri, değer ve tutumları kapsamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı üniteleri, kazanım sayıları ve içerik yoğunluğuna göre belirlenen oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 2. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı Üniteleri

Sıra No	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Süre / Ders Saati
1	Bir Kahraman Doğuyor	4	8
2	Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar	8	18
3	Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm!	7	14
4	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye	9	12
5	Demokratikleşme Çabaları	3	6
6	Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası	3	6
7	Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası	5	8
Toplam		39	72

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı (9, 10 ve 11. Sınıflar) Ankara 2022

Tablo 3. Tarih Dersi Müfredatında Yer Alan Bölüm Adı, Kazanım Sayısı ve Saat Sayısı ile İlişkisi (9. Sınıf)

9. Sınıf		
Ünite	Kazanım Sayısı	Süre / Ders Saati
Tarih ve Zaman	3	8
İnsanlığın İlk Dönemleri	6	16
Orta Çağda Dünya	4	10
İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası	4	10
İslam Medeniyetinin Doğuşu	5	14
Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk-İslam Devletleri	5	14
Toplam	27	72

Tablo 4. Tarih Dersi Müfredatında Yer Alan Bölüm Adı, Kazanım Sayısı ve Saat Sayısı ile İlişkisi (10. Sınıf)

10. Sınıf		
Ünite	Kazanım Sayısı	Süre / Ders Saati
Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi	5	12
Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)	4	10
Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler	3	8
Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti	3	8
Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)	7	18
Sultan ve Osmanlı Merkez Teşkilatı	2	4
Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni	5	12
Toplam	29	72

Tablo 5. Tarih Dersi Müfredatında Yer Alan Bölüm Adı, Kazanım Sayısı ve Saat Sayısı ile İlişkisi (11. Sınıf)

11. Sınıf		
Ünite	Kazanım Sayısı	Süre / Ders Saati
Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595-1774)	4	16
Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı	3	12
Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri	4	16
Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)	4	16
XIX. ve XX. Yüzyılda Değişen Sosyo-Ekonomik Hayat	3	12
Toplam	18	72

Tablo 5. Tarih Türkiye’de Okutulan Seçmeli Dersler (Anadolu Lisesi)

ANADOLU LİSESİ					
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ					
DERSLER		9.	10.	11.	12.
		SINIF	SINIF	SINIF	SINIF
SOSYAL BİLİMLER	SEÇMELİ TARİH (1)	-	-	(2)(4)	(2)(4)
	TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYET TARİHİ (1)	-	-	(2)(4)	(2)(4)
	İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ (1)	2	2	2	2
	İSLAM BİLİM TARİHİ (1)	-	2	2	2
	ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ	-	-	-	(2)(4)
	ORTAK TÜRK TARİHİ (1)	-	2	2	-
TOPLAM DERS SAATİ		2	6	14	16

Tablo 6. Tarih Türkiye’de Okutulan Seçmeli Dersler (Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi)

HAZIRLIK SINIFI BULUNAN ANADOLU LİSESİ					
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ					
DERSLER	HAZIRLIK SINIFI	9.	10.	11.	12.
		SINIF	SINIF	SINIF	SINIF
SOSYAL BİLİMLER	SEÇMELİ TARİH (1)	-	-	(2)(4)	(2)(4)
	TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYET TARİHİ (1)	-	-	(2)(4)	(2)(4)
	İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ (1)	-	2	2	2
	İSLAM BİLİM TARİHİ (1)	-	-	2	2
	ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ	-	-	-	(2)(4)
	ORTAK TÜRK TARİHİ (1)	-	-	2	2
	TÜRK DÜNYASI COĞRAFYASI (1)	-	-	2	2
TOPLAM DERS SAATİ*		0	2	8	16

Tablo 7. Tarih Türkiye’de Okutulan Seçmeli Dersler (Sosyal Bilimler Lisesi)

SOSYAL BİLİMLER LİSESİ					
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ					
DERSLER	HAZIRLI K SINIFI	9.	10.	11.	12.
		SINIF	SINIF	SINIF	SINIF
SOSYAL BİLİMLER	İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ	-	2	-	-
	İSLAM BİLİM TARİHİ	-	2	-	-
	SEÇMELİ COĞRAFYA	-	-	-	-
	SEÇMELİ TARİH	-	-	-	-
	ORTAK TÜRK TARİHİ	-	2	-	-
TOPLAM DERS SAATİ		0	6	0	0

Tablo 8. Tarih Türkiye’de Okutulan Seçmeli Dersler (Fen Lisesi)

FEN LİSESİ					
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ					
	DERSLER	9.	10.	11.	12.
		SINIF	SINIF	SINIF	SINIF
SOSYAL BİLİMLER	TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYET TARİHİ (1)	-	-	2	(2)(4)
	İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ (1)	2	2	2	2
	İSLAM BİLİM TARİHİ (1)	2	2	2	2
	ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ	-	-	-	(2)(4)
	ORTAK TÜRK TARİHİ (1)	-	2	2	-
TOPLAM DERS SAATİ		4	6	8	12

B)Kazakistan Sosyal Bilgiler ve Tarih Programları Cetvelleri:

Kazakistan’daki programlarda “Sosyal Bilgiler” dersi yerine bütün seviyelerde “Tarih” programları bulunmaktadır.

Program Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı’na bağlı Ibray Altynsarin’in adını taşıyan Ulusal Eğitim Akademisi tarafından geliştirilmiştir: «Kazakistan Tarihi» Konusunda Model Çalışma Programı

İçindekiler

Bölüm 1. Genel kurallar. Bu bölümde konunun hukuki dayanağı, tarih bilincinin oluşmasında konunun önemi, amaçları ve hedefleri açıklanmaktadır.

Bölüm 2. "Kazakistan Tarihi" çalışma konusunun içeriğinin organizasyonu

1.Paragraf: "Kazakistan Tarihi" konusunun içeriği

"Kazakistan Tarihi" konusu için çalışma yükünün üst sınırı:

- 1) 5. sınıfta - haftada 2 saat, akademik yılda 72 saat;
- 2) 6. sınıfta - haftada 2 saat, akademik yılda 72 saat;
- 3) 7. sınıfta - haftada 2 saat, akademik yılda 72 saat;
- 4) 8. sınıfta - haftada 2 saat, akademik yılda 72 saat;
- 5) 9. sınıfta - haftada 2 saat, akademik yılda 72 saat.

Ayrıca bu paragraf, konunun eğitim içeriğini, tarihsel düşünceyi, tarihsel kavramları, eğitimden beklenen sonuçları ve konunun temel içeriğini açıklar.

Sınıflara göre bölümlere ayırmada bölümlerin kronolojik dönemleri ve içerikleri şu şekildedir:

5. Sınıf: Yaklaşık 1 Milyon Yıl Önce – V. Yüzyıl

5. sınıf için "Kazakistan Tarihi" konusunun temel içeriği aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

- 1) Kazakistan'daki eski insanların hayatı
- 2) Eski göçebelerin hayatı
- 3) Sakalar
- 4) Vusunlar(Üysün) ve Kanglılar
- 5) Hunlar (Hsiungnu)
- 6) Sarmatlar (Sibir, Sabar, Sabramat, İskit, Saka)
- 7) Eski Kazakistan Tarihine Genel Bakış
- 8) Yerel Tarih

6. Sınıf: VI. – XVII. Yüzyıllar

6. sınıf için "Kazakistan Tarihi" konusunun temel içeriği aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

- 1) VI. – IX. Yüzyıllarda Kazakistan
- 2) X. Yüzyıldan XIII. Yüzyılın Başına Kadar Kazakistan
- 3) XIII. Yüzyıldan XV. Yüzyılın İlk Yarısına Kazakistan
- 4) Kazak Halkının Oluşumu
- 5) Birleşik Bir Kazak Devleti'nin Kurulması
- 6) XVI. – XVII. Yüzyıllarda Kazak Hanlığının Gelişimi
- 7) XVI. – XVII Yüzyıllarda Ekonomi ve Kültür
- 8) Yerel Tarih

7. Sınıf: XVIII. – XIX. Yüzyıllar

7. sınıf için "Kazakistan Tarihi" konusunun temel içeriği aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

- 1) XVIII. Yüzyılın Başında Kazakistan: Dış ve İç Siyasi Durum
- 2) XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Kazak Hanlığı
- 3) XVIII. Yüzyıl Kazak Kültürü
- 4) Sömürgeleştirme ve Ulusal Kurtuluş Mücadelesi
- 5) Rus Çarlığı Döneminde Kazakistan
- 6) XI. ve XX. Yüzyılın Başlarında Kazakistan Kültürü
- 7) Yerel Tarih

8. Sınıf: XX. Yüzyılın İlk Yarısı

8. sınıf için "Kazakistan Tarihi" konusunun temel içeriği aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

- 1) XX. Yüzyılın Başında Kazakistan
- 2) Kazakistan'da Sovyet Hükümetinin Kurulması
- 3) Kazakistan'da Totalitarizmin Güçlenmesi Dönemi
- 4) Sovyet Döneminde Kazakistan Kültürü: Eğitim ve Bilim
- 5) Ulu Vatan Savaşı Döneminde Kazakistan

9. Sınıf: XX. Yüzyılın İkinci Yarısından Günümüze

9. sınıf için "Kazakistan Tarihi" konusunun temel içeriği aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

- 1) Savaş Sonrası Yıllarda Kazakistan (1946-1953)
- 2) Krusçev "Cılımlık(Yumuşama)" Döneminde (1954-1964) Kazakistan
- 3) "Durgunluk" döneminde Kazakistan (1965-1985)
- 4) Sovyet Kazakistanı Kültürü (1946-1985)
- 5) Yeniden Yapılanma Döneminde Kazakistan (1986-1991)
- 6) Kazakistan Devletinin Yeniden Canlanması (1991 - 1997)
- 7) Kazakistan Cumhuriyeti'nin güçlendirilmesi (1997'den Günümüze)
- 8) Modern Kazak Kültürü (1991'den Günümüze).

2. Paragraf: Bir öğrenme hedefleri sistemi. Öğrenme hedefleri kodlanmıştır. Kod simgesindeki ilk sayı sınıfı, ikinci ve üçüncü basamak bölüm ve birim sırasını, dördüncü basamak ise öğrenme hedefinin sıra numarasını gösterir. Örneğin, 7.2.1.2 kodunda: "7", "2.1" sınıfıdır. - ünite ve bölüm, "2" - öğrenme hedefinin seri numarası. Burada belirtmek gerekir ki, Türkiye'deki okullarda öğrenme hedefleri sistemi buna dayanmaktadır.

3. Paragraf: Temel Orta Öğretimin 5-9. sınıfları için "Kazakistan Tarihi" konusu için model müfredatın uygulanmasına yönelik uzun vadeli plan. Bu paragrafta her dersin konu içerikleri için bölümün adı, konuları, içeriği, öğrenme hedefleri tabloya yazılır.

Genel orta öğretim düzeyinin 10-11. sınıfları için "Kazakistan Tarihi" konulu model çalışma programı (fen-matematik yönü, sosyal-beşeri bilimler yönü)

Bölüm 1. Genel kurallar. Bu bölümde konunun hukuki dayanağı, tarih bilincinin oluşumunda konunun önemi, amaçları ve hedefleri açıklanmaktadır.

Bölüm 2. "Kazakistan Tarihi" çalışma konusunun içeriğinin organizasyonu.

1.Paragraf: "Kazakistan

"Tarih" konusunun içeriği:

"Kazakistan Tarihi" konusu için çalışma yükünün üst sınırı:

- 1) 10. sınıf - haftada 2 saat, akademik yılda 72 saat;
- 2) 11. sınıf - haftada 2 saat, akademik yılda 72 saat.

10-11. sınıflar için "Kazakistan Tarihi" konusunun eğitim içeriği, tarihsel düşünme becerileri, tarihsel kavramlar (anlayışlar), beklenen öğrenme çıktıları ve temel içeriği yazılmıştır.

2. Paragraf: Bir öğrenme hedefleri sistemi. Programdaki öğrenme hedefleri kodlanmıştır. Kod simgesindeki ilk sayı sınıfı, ikinci ve üçüncü sayılar bölüm ve bölüm sırasını, dördüncü sayı ise öğrenme kazanımının sıra numarasını göstermektedir. Örneğin, 10.2.1.2 kodunda "10", "2.1" sınıfıdır. - bölüm ve alt bölüm, "2" - öğrenme hedefinin seri numarasıdır.

3. Paragraf: Bu çalışma programı, genel orta öğretim düzeyinin 10-11. sınıfları için (doğa bilimi-matematik yönü, sosyal-beşeri bilimler yönü) için "Kazakistan Tarihi" konulu bir model çalışma programının uygulanmasına yönelik uzun vadeli bir plandır. Tablo Bölüm, Konular, Öğrenme Hedefleri gibi sütunlara ayrılmıştır.

Tablo 9. 10. Sınıf

Ünite	Bölüm
1.Çeyrek	
Medeniyet: Gelişimin Özellikleri	Orta Asya Medeniyetleri: Zeka ve Kültürel Ortaklık
	"Ulu Dala (Büyük Bozkır)" Uygarlığı
	Orta Asya ve Dünya Uygarlığı
	Araştırma Çalışması: Dünya Uygarlık Tarihinde Büyük Bozkır
2. Çeyrek	
Etnik ve Sosyal Süreçler	Kazak Halkının Kökeni
	Geleneksel Kazak Toplumu: Etnik Yapı ve Sosyal Organizasyon
	Araştırma Çalışması: Geleneksel Kazak Toplumunun Etno-Sosyal Organizasyonu
3. Çeyrek	
Devlet, Savaş ve İnkılap Tarihinden	Kazakistan Topraklarındaki İlk Devletler
	Büyük Bozkır Göçebelerinin İmparatorlukları
	Kazak Hanlığı: Orta Asya'daki İlk Ulusal Devlet
	Bağımsızlığa Giden Yol ve Ulusal Devletin Canlanması
	Araştırma Çalışması: Kazak Devletinin Evrimi

4.Çeyrek	
Kültürün Gelişimi	Kazak Halkının Geleneksel Kültürü: Bozkır Uygarlığının Mirası
	Sovyet Döneminde Kazakistan Kültürü
	Ulusal Canlanma Döneminde Kültür
	Araştırma Çalışması: Kültür ve Gelenek - Ulusun Genetik Kodu

Tablo 10. 11. Sınıf

Ünite	Bölüm
1.Çeyrek	
Medeniyet: Gelişimin Özellikleri	Kazakların Geleneksel Yaşam Destek Sistemi
	Kırsal Bölge ve Şehir: İlişki ve Karşılıklı Etki
	Kazakistan'ın Çağdaş Sosyo-Ekonomik Gelişimi
	Araştırma Çalışması: Farklı Tarihsel Dönemlerde Kazakistan'ın Ekonomik Gelişiminin Özellikleri
2.Çeyrek	
Siyasi ve Hukuki Süreçler	Kazakistan'da Çok Irklı Toplumun Oluşum Tarihi
	Etnik Gruplar Arası İlişkiler Alanında Kazakistan Cumhuriyeti'nin Politikası
	Araştırma Çalışması: Kazakistan'ın Etnik Grupları: Tarih ve Kader
3.Çeyrek	
Sosyal ve Politik Düşüncenin Gelişimi	Kazakistan'da Sosyo-Politik Düşüncenin Gelişimi
	"Alash" Bir Kamu Düşüncesi ve Ulusal Bir Fikirdir
	"Ebedi Ülke" Ulusal Fikri, XXI. Yüzyılda Kazakistan Toplumunun Birleştirici Temeli
	Araştırma Makalesi: Sosyo-Politik Düşüncenin Birleştirici Rolü
4.Çeyrek	
Eğitim ve Bilimin Gelişimi	Ortaçağ Kazakistanının Bilimsel Mirası
	XVIII.-XX. Yüzyıllarda Kazakistan'da Eğitim ve Bilimin Gelişimi
	Kazakistan'da Bugünkü Eğitim ve Bilim Sistemi
	Araştırma Çalışması: Eğitime ve Bilime Katkıda Bulunan Bölgemdeki İnsanlar

Bölüm 3: Genel orta öğretim düzeyinde (azaltılmış çalışma yükü ile) doğa bilimleri ve matematikte 10.-11. sınıf için "Kazakistan tarihi" çalışma konusunun içeriğinin organizasyonu

1. Paragraf: "Kazakistan Tarihi" Konusunun İçeriği

"Kazakistan Tarihi" konusu için çalışma yükünün üst sınırı:

- 1) 10. sınıf - haftada 1 saat, akademik yılda 36 saat,
- 2) 11. sınıf - haftada 1 saat, akademik yılda 36 saat

Analiz

Türkiye ve Kazakistan'daki ortaöğretim okullarının Tarih ve Sosyal Bilgiler Programı'nın karşılaştırmalı analiz tablosu aşağıdadır:

Tablo 11. Türkiye ve Kazakistan'daki Ortaöğretim Okullarının Tarih ve Sosyal Bilgiler Programının Karşılaştırmalı Analiz Tablosu

Öğretim Programının Seviyesi	Türkiye	Kazakistan	Benzerlikleri	Farklılıkları
İlkokul ve Ortaokul Programı	«Sosyal Bilgiler» dersi 4, 5, 6 ve 7. sınıflar için ortak bir program halinde, 8.sınıf ise bir tarih dersi program belgesidir. Yani bu konunun içeriği: tarih, coğrafya, kültür, sosyal meseleler, modern zamanlarda yenilikleri kapsamaktadır.	Temel ortaöğretim seviyesinin 5-9. sınıfları için «Kazakistan tarihi» dersi için ortak bir program belgesi geliştirilmiştir. Ayrıca, 5-9. sınıf için haftalık 1 saat üzerinde «Dünya Tarihi» dersi programı geliştirilmiştir.	-Eğitim programlarının temelleri; -Hedefler ve beklenen sonuçların sınıflandırılması	Türkiye'deki tarih konularının Sosyal bilgiler dersi içerisinde olduğu ve 4. sınıfta başlayarak 7. sınıfta bittiği görülmektedir. 8.sınıf ortaokulda bir tane tarih «T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük» dersi haftada 2 saat bulunmaktadır. Kazakistan'da, «Kazakistan Tarihi» adıyla başlayan ders 9. sınıfa kadar bağımsız bir tarih dersi olarak öğretilmektedir. Ayrıca 5-9. sınıflar arasında «Dünya Tarihi» dersi haftalık 1 saat olarak bulunmaktadır.
Genel Ortaöğretim Kurumu/Genel Ortaokul (KAZ)/ Lise (TR) Programı	Tarih dersi için 9, 10 11. ve 12. sınıflar için ortak bir Tarih dersi adları program belgesi geliştirilmiştir. 9, 10 ve 11. sınıflar için ortak tarih dersi programı hazırlanmış. 12. sınıflar «T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük» dersini okuyorlar. Seçmeli dersler olarak: Seçmeli Tarih, Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi, İslam Kültür ve Medeniyeti, İslam Bilim Tarihi, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi, Ortak Türk	Genel orta öğretim düzeyi doğa bilimi-matematik yönü, sosyal-beşeri bilimler yönüne bölünmüş ve 10-11. sınıf için ortak bir Tarih programı geliştirilmiştir. Doğa bilimi-matematik yönü sınıfları için Kazakistan Tarihi dersi haftada 1 saat, sosyal-beşeri bilimler yönü sınıflarına aynı ders haftada 2 saat olarak verilmiştir. Ayrıca Dünya Tarihi dersi tüm yön sınıfları için	Hedefler ve beklenen sonuçlar sınıflandırılır. Sınıflara akademik yılında okutulacak konular ünitelere bölünmüştür.	Türkiye'de 9, 10 11 ve 12. lise sınıfları için ayrı tarih dersi programları yapılır. Ayrıca seçmeli diğer derslerin de vardır. Kazakistan'da Genel orta öğretim düzeyi doğa bilimi-matematik yönü ve sosyal-beşeri bilimler yönüne bölünmüşüne göre saat sayıları

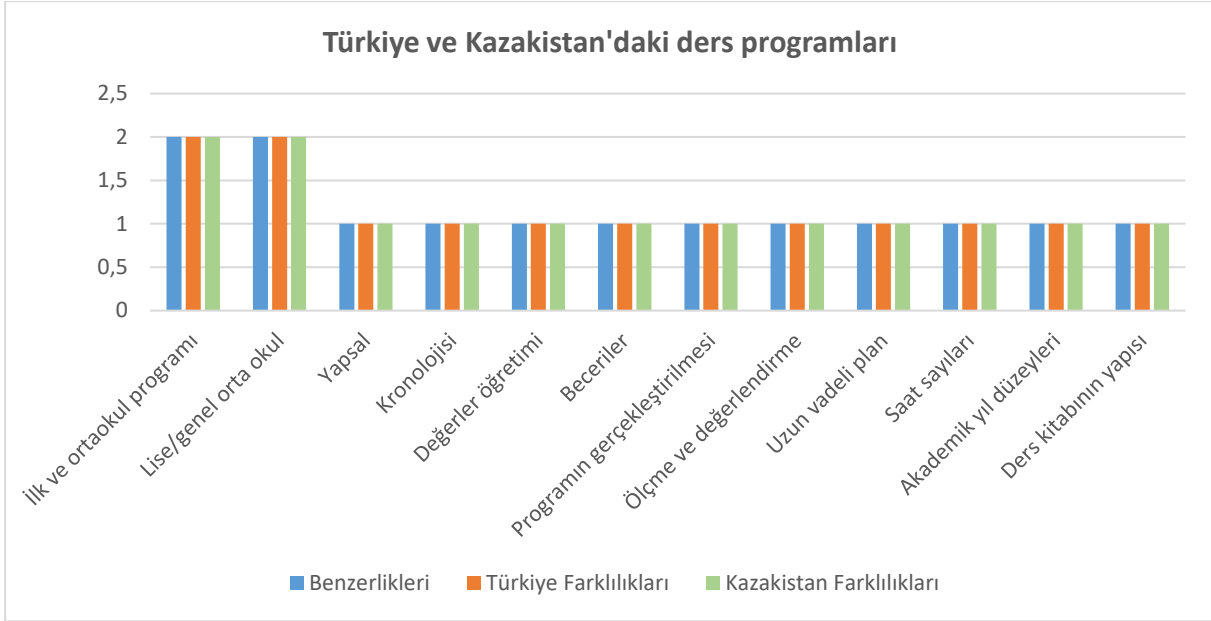

	Tarihi, Türk Dünyası Coğrafyası konuları yer alır.	haftada 1 saat ya da okulun kendi saat dağılımına göre 1,5 ya da 2 saat olabilir.			belirlenip, Kazakistan Tarihi ve Dünya Tarihi konuları programda yer almaktadır.
Türkiye ve Kazakistan'daki Ders Programlarının Yapısal Karşılaştırması	Türkiye'deki içerisindeki tablo ve yazı dizilişi böyle başlıklandırılmış: Giriş, Amaç, Perspektif, Değerler, Yetkinlikler, Ölçme ve değerlendirme Yaklaşımı, Bireysel gelişim ve öğretim programları, Sonuç, Öğretim programının özel amaçları, Temel beceriler, Değerler eğitimi, Öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar, Öğretim programının yapısı, Ders kitabı forma sayıları ve ebatları, Öğrenme Alanları gibi bölümlerden oluşmaktadır.	Kazakistan'daki ders programlarının içindekiler kısmı şu şekilde başlıklandırılmıştır: - Genel kurallar, -"Kazakistan Tarihi" çalışma konusunun içeriğinin organizasyonu (1. Paragraf: Konunun eğitim içeriğini, tarihsel düşünceyi, tarihsel kavramları, eğitimden beklenen sonuçlar ve konunun temel içeriği açıklanmıştır. 2. Paragraf: Bir öğrenme hedefleri sistemi. 3. Paragraf: Model programın uygulanmasına yönelik uzun vadeli plan) ve ünite konularının eğitim çeyreğine göre ayrılmasından oluşur.	Öğrenme hedefleri sistemi, her sınıf için ünitelere (bölümlere) bölünmüş hâlde gösterilmiş.		Ders programları yapısal şekil bakımından yazı bakımından dizilisi farklıdır.
Programlarda Kronoloji ve Okulların Seviyesine Göre Kronolojisi Tasnifi	Tarihsel olayların kronolojik çerçevesi farklı sınıflara ayrılmıştır. Modern zamanlar alt sınıflarda öğretilir çünkü yaşadıkları dönemi ve toplumu anlamak daha kolaydır. Üst sınıflarda ise antik dönem tarihini incelenmektedir. 9. sınıf tarih dersinde eski ve orta çağdaki Türk dünyası, 10. sınıfta XIV. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar, 11. sınıfta XVI-XX. yüzyıllar aralığının tarihi öğretilir.	Sınıflara kronolojik sıralamasındaki farklılık. Örneğin, Kazakistan ve Dünya Tarihi derslerinde 5. sınıflar antik çağlardan, üst sınıflarda modern tarih okuyorlar. Sınıfların ders içeriğinin kronolojisi: 5. sınıf yaklaşık 1 milyon yıl önce - V yüzyıl. 6. sınıf VI - XVII yüzyıllar. 7. sınıf XVIII - XIX yüzyıllar. 8. sınıf. 20. yüzyılın ilk yarısı.	Tarih ve Ortaçağ Tarihi ders sunulan kitaplarında bağlamlar		Her ülkenin Eğitim standartları ve ders programlarının sınıflara dağılımına göre kronoloji tasnifi farklıdır.

			9. sınıf. 20. yüzyılın ikinci yarısından günümüze kadar.		
Programlarda Değer Öğretimi	Program perspektifinde ortak değerler ve 8 yeterlilik kazandırılması amaçlanmaktadır.	Değerler genel ve dersin konusu içinde verilir ve konuya özeldir.	Değerler genel ve dersin konusu içinde verilir ve konuya özeldir.	Milli Eğitime ve değerlere odaklı.	Ruhsal olarak eğitilmiş bir kişiyi yetiştirmek amacıyla programlarda değerlere yer verilir.
Programlarda Beceriler	"Sosyal Bilgiler" dersinin programında öğrenilmesi gereken 27 beceri yer alır (1. Araştırma 2.Çevre okuryazarlığı 3. Değişim ve sürekliliği algılama 4.Dijital okuryazarlık 5.Eleştirel düşünme 6. Empati 7.Finansal okuryazarlık 8. Girişimcilik 9. Gözlem 10.Harita okuryazarlığı 11.Hukuk okuryazarlığı 12. İletişim 13. İş birliği 14. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme 15.Kanıt kullanma 16. Karar verme 17.Konum analizi 18.Medya okuryazarlığı 19.Mekânı algılama 20. Öz denetim 21.Politik okuryazarlık 22.Problem çözme 23. Sosyal katılım 24. Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama 25.Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma 26.Yenilikçi düşünme 27.Zaman ve kronolojiyi algılama), "Tarih" dersiyle ilgili 8 beceri (Kronolojik Düşünme Becerisi, Tarihsel Kavrama Becerisi, Neden-Sonuç İlişkisi Kurma Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Tarihsel Sorgulamaya	Eğitim programı temel tarihsel düşünme becerileri: tarihsel verilerin yorumlanması, zaman ve mekanda oryantasyon, tarihsel analiz ve açıklamaların oluşturulmasına yöneliktir.	Eğitim programı temel tarihsel düşünme becerileri: tarihsel verilerin yorumlanması, zaman ve mekanda oryantasyon, tarihsel analiz ve açıklamaların oluşturulmasına yöneliktir.	Disiplinin özelliklerine bağlı olarak fonksiyonel okuryazarlı olmak amacıyla yapılması Devletin ve uluslararası yeterliklere göre belirlenmiştir.	Devletin eğitim standardına uygun olarak derlenmiştir.

		Dayalı Araştırma Becerisi, Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi, Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi, Geçmişe Geçmişteki İnsanların Bakış Açısıyla Bakabilme Becerisi veya Tarihsel Empati) tavsiye edilmiştir.			
Programlara Başarının Gerçekleşmesi/ Amaç ve Hedeflerin Gerçekleştirilmesi	Göre	Öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.	"Kazakistan Tarihi" eğitim disiplininde tarihsel düşünme becerileri eğitim hedeflerinin oluşumu ve etkin bir şekilde uygulanması kavramlara dayanır. Tarihsel kavramlara dayalı olarak, öğrencilerin neyi nasıl öğrenecekleri yazılmış.	Devlet politikası, stratejisi, çalışılan ülkenin doğal-coğrafi konumu, eğitim sistemi vb. her yönün özelliğine göre hazırlanır.	Devletin eğitim standardına uygun olarak derlenmiştir
Ölçme ve Değerlendirme	ve	Ölçme ve değerlendirme ilkeleri sınıflandırılmış	«Nazarbayev Entelektüel Okulları» deneyim yayma bloğunun sistem-metodolojik kompleksinin internet sitesinde yayınlanan ölçüm ve değerlendirmeyle ilgili metodolojik talimatlara uygun olarak programlarda yer alıyor.	Her sınıfta öğrencilerin öğrenmeleri gereken kazanımlar değerlendirme sistemine dayalıdır.	Türkiye'de her dersin ünitesi bitirildikten sonra ölçme ve değerlendirme yapmak için kısa ve son değerlendirme kontrol çalışması yapılır. Kazakistan'da da öğrencilerin öğrenmesini ölçmek ve değerlendirmek için her ünitenin sonunda ve çeyrek (dönem) sonunda sınav çalışmaları alınır.
Programlarda Vadelî Plan	Uzun	Uzun vadeli plan genel eğitim amaçları ile sunulmuştur.	Uzun vadeli plan genel eğitim amaçları ile sunulmuştur.	Sınıf seviyesine göre sınıflandırılmıştır	Türkiye'de ders planlarında sınıf düzeylerine göre

					ünite, kazanım ve açıklamaları uzun vadeli plan olarak verilmiştir. Kazakistan'da Eğitim standardına uygun olarak derslerin içerisinde Uzun vadeli plan hazır olarak sunulmuştur.
Programlarda saat	Eğitim alanlarının konuları ve her sınıfta öğrenilecek kazanım sayısı ve saat sayısı belirlenmiştir.	Hafta ve akademik yıl için saat sayısı sınıflara göre gösterilmiş	Sınıflar boyunca saat sayılarının programda öncelik tanımlaması	Eğitim standardına uygun olarak derlenmiştir	
Programlarda Akademik Düzeyleri	Akademik yıl iki yarıyıldan (ortaokul ve lisede) oluşur.	Akademik yıl 4 çeyreğe bölünmüştür (mesleki eğitim okullarında iki dönem).	Ülkelerin kendi kararları ve özelliklerine göre yapılmıştır.	MEB'nin kararlarına göre Türkiye'de akademik yıl dönemi Eylül ve haziran ayları arasındadır. Ama okulların kendi özellik sistemlerine göre başlangıç ve bitişler farklılık gösterebiliyor. Kazakistan'da akademik yıl dönemi 1 Eylül'de başlayarak 31 Mayıs'ta biter. Burada da özel ve mesleki okullarda farklılık gösterebilir.	
Programlara Göre Ders Kitabının Yapısı	Ders kitabı kapağının özellikleri ve boyutu yazılmıştır.	Ders programında yazılmıyor.	Program geliştiricilerinin çözümü	MEB'in kararlarına göre yazılırken, Türkiye'deki ders programında ders kitaplarının yapısı ve ebadı hakkında bilgi verilmiş. Kazakistan'daki ders programının içerisinde yazılmamıştır.	

Şekil 1. Türkiye ve Kazakistan'daki ortaöğretim okullarının Tarih ve Sosyal Bilgiler Programı'nın karşılaştırmalı analizi

Şekil 1'de görüldüğü üzere İlkokul, Ortaokul ve Lise genel programları açısından yapılan Tarih ve Sosyal Bilgiler Ders programları arasındaki benzerlik ve farklılıkların göstergesinde sayısal bakımdan eşitlikler söz konusu olmakla birlikte madde içeriği bağlamında tematik farklılıklar bulunmaktadır. Grafikteki göstergede izlendiği gibi genel anlamda temel konulardaki ve seviyelerdeki benzerliklerin farklılıklardan daha fazla olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte farklılıkların içerik ve alt başlıklarda her bir başlıkta görülmesi dikkati çeken bir orandır. Bu farklılıkların her bakımdan zamanla madde azaltılabileceği, bunun da iki ülkenin diplomatik, ticari, kültürel ve eğitimsel iş birlikleri ile zaman içinde azalacağı açıktır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada bulgular bölümünde programlar karşılaştırılarak ve analiz edilerek, tespit edilen benzerlik ve farklılık tabloları hâlinde sunulmuştur. Çalışma sonucunda Türkiye'deki Tarih konularının genel ortaokul 5, 6, 7. sınıf programlarında "Sosyal Bilgiler" dersi, 8. sınıfta ise "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi" dersi ile Kazakistan'da ise aynı seviyedeki eğitim programlarının tarih konularının tarih dersi ile verildiği görülmüştür.

Özetle, her iki ülkede de eğitim programlarının yapısı öğrencilerden beklenen sonuçlara göre bilimsel konu ve alan dengesi açısından iyi, anlaşılır ve bilgilendiricidir. Her konu sonunda öğrencinin kazanımları ve öğrenme hedefleri, beklenen sonuç ve becerileri gösteren bir yapı ve içerikte sunulmuştur.

Ders programlarına dikkat çekilmesinin ve incelenmesinin en önemli sebebi müfredat programının bir ders ve öğretim sürecinde en önemli belge olmasıdır. Programın toplum ve çevre ile ilgisi de önemlidir. Bu çerçevede eğitim kurumlarında eğitim programlarının tam ve üst düzeyde öğrenilmesinde okul çevresi ile birlikte ailenin de büyük etkisi olduğunu belirtmek gerekir. Çocuğun aile içindeki faaliyetlerinin çeşitliliği, ebeveynlerin onu eğitime yetiştirme amaç, araç ve yöntemleri kullanma durumları, ebeveynler ile çocuklar arasındaki karşılıklı ilişkiler, pedagojik sürecin eğitim mekanizmalarıdır. Çocukların eğitimi ve yetiştirilmesi okul, ebeveynler ve toplumun önemli bir ortak faaliyetidir. Her ebeveynin çocuğuna tarih hakkında bilgilendirme yapmalıdır. Çünkü tarih sadece

okulda öğrenmekle yetinilecek bir ders değildir. Tarih dersi insanın kimliğini oluşturan en önemli etkenlerden biri olduğu için toplumun da tarihi çocuklara anlatması gerekmektedir. Bu araştırmada iki ülkenin "tarih programları" ile sınırlı karşılaştırmalı analiz yapıldığından konunun çok boyutlu olan diğer tasarımsal ve analitik çalışmalarla incelenmesi ile tarih müfredatının iki toplumdaki benzerlik ve farklılık etkileri daha kapsamlı şekilde ortaya konulabilir. Bunun için yeni çalışmalar yapılması gerektiği bu çalışma ile daha somut şekilde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla yeni bilimsel çalışmalara ihtiyaç olduğu açıkça görülmüştür.

Türkiye ve Kazakistan ders programlarıyla ilgili uygulamaları karşılaştırıldığında iki ülkenin eğitim bakanlıklarının üniter yapıda büyük bir güç ve ivmeyle programlardaki yeterlikleri kazandırarak öğrencilerde tarih bilinciyle ortak kimlik oluşturmayı hedeflemektedir. Araştırmanın sonuçlarının daha geniş başka çalışmalarla "evde/ailede" ve "sokakta/genel kamuoylarında" şeklinde eğitimin "okul" ve "program" ile sınırlı olmayan bir "hayat boyu eğitim ve öğretim süreçleri" boyutu olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Bu anlamda buradaki araştırma yapılacak yeni çalışmaların ilk adımı olmakla yeni bilimsel çalışmalara da zemin oluşturmaktadır.

Kaynaklar

- Aytcanova L. (2018). *Güncellenmiş eğitim programı hakkında*. <http://edunews.kz/> (Айтжанова Л. Жаңартылған білім бағдарламасы туралы. 2018 ж.) sayfasından erişilmiştir.
- Bakberdyeva K.M. (2017). *Güncellenmiş program-eğitimde yeni içerik*. <http://www.orleu-edu.kz/> (Бақбердиева Қ.М. Жаңартылған бағдарлама – білім берудегі жаңа мазмұн. 2017 ж.) sayfasından erişilmiştir.
- Ereş F., (2005). Eğitimin sosyal faydaları: Türkiye AB karşılaştırması. *Millî Eğitim Dergisi* ,33(167), 320-340.
- Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim Bakanı'nın 16 Eylül 2022 tarihli 399 sayılı emri, "*Genel eğitim disiplinlerinin tipik eğitim programlarının onaylanması, genel eğitim kurumları için ilköğretim, temel orta ve genel orta eğitim seviyelerinin seçmeli derslerinin onaylanması üzerine*". (Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндердің, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім деңгейлерінің таңдау курстарының үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі № 399 бұйрығы.) <https://uba.edu.kz/qaz> sayfasından erişilmiştir.
- Nazarbayev Entelektüel Okulu- BEK (2012). *Öğretmen El Kitabı: Üçüncü (temel) seviye. Kazakistan Cumhuriyeti öğretim kadrosunun nitelikleri ileri düzey kurslar programı.*, (Мұғалімге арналған нұсқаулық: Үшінші (негізгі) деңгей. Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасы. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012 ж.)
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022). *Ortaöğretim tarih dersi (9, 10 ve 11. sınıflar) öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=344> sayfasından erişilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı (ortaokul 8. sınıf)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812104016155-%C4%B0NKILAP%20TAR%C4%B0H%C4%B0%20VE%20ATAT%C3%9CRK%C3%87%C3%9CL%C3%9CK%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*.<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı (2021). *Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Konu: Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgelerinde Değişiklik Yapılması*. Ankara <https://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7> sayfasından erişilmiştir.

Töleubekova A. A. (2021) *Ders Programı – Öğretmenin Önemli Bir Belgesidir*. <https://bilimdinews.kz/?p=137942> (Төлеубекова А.А. Оқу бағдарламасы – мұғалімнің маңызды құжаты. 2021 ж.) sayfasından erişilmiştir.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hâle getirilmesinde tek bir araştırmacı yer almıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Bildirim

Bu makalenin çalışma verileri ders programlarını kapsadığı için etik kurul kararı gerektirmemektedir.